

Ελληνική Δημοκρατία
Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό
Ίδρυμα Ηπείρου

Μαθησιακές Δυσκολίες: δυσλωσία και πολυγλωσσικό περιβάλλον

Ενότητα 8: Δ(υ)ιγλωσσία

Ζακοπούλου Βικτωρία

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Τμήμα Λογοθεραπείας

Μαθησιακές Δυσκολίες: δυγλωσσία και πολυγλωσσικό περιβάλλον

Ενότητα 6: Η/Υ και μαθησιακές δυσκολίες

Ζακοπούλου Βικτωρία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Ιωάννινα, 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση**» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο ΤΕΙ Ηπείρου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σκοποί ενότητας (1 από 2)

Στο τέλος της ενότητας οι φοιτητές πρέπει να γνωρίζουν :

- ✓ τι είναι η διγλωσσία και τι θεωρητικές προσεγγίσεις υπάρχουν
- ✓ Ποιοι είναι οι μηχανισμοί δίγλωσσης και μονόγλωσσης ανάπτυξης
- ✓ Ποια τα κριτήρια ταξινόμησης της διγλωσσίας

Σκοποί ενότητας (2 από 2)

- ✓ Τι προγράμματα δίγλωσσης εκπαίδευσης υπάρχουν και ποια η αποτελεσματικότητά τους

Περιεχόμενα ενότητας

1. Διγλωσσία
2. Παράγοντες/κριτήρια ταξινόμησης της διγλωσσίας
3. Δίγλωσση εκπαίδευση
4. Διγλωσσία: Η Περίπτωση της Φωνημικής Συνειδητοποίησης στην Προσχολική Ηλικία

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ

ανοικτά μαθήματα
open courses

Δ(υ)ιγλωσσία

Δ(υ)ιγλωσσία

- Οι σύγχρονες μελέτες έχουν αποδείξει ότι το παιδί με φυσιολογική νοητική ικανότητα μπορεί να μάθει νωρίς περισσότερες από μία, ξένες γλώσσες, και μάλιστα να διαχωρίζει ποιά γλώσσα και σε ποιό άτομο πρέπει να την μιλάει.

«ΔΙΓΛΩΣΣΙΑ»

Η ικανότητα να επικοινωνεί κανείς σε δύο γλώσσες με κάποια στοιχειώδη ευχέρεια σε όλες τις καθημερινές περιστάσεις. Κυρίως, αφορά σε γνήσιους ή πρώιμα δίγλωσσους, οι οποίοι μαθαίνουν από την αρχή ως μητρική μία ξένη γλώσσα, διαφορετική από τη γλώσσα της τοπικής κοινωνίας και σε όψιμα δίγλωσσους όσους μαθαίνουν εκ των υστέρων τη γλώσσα.

Απόψεις (1 από 2):

- Η επεξεργασία των πληροφοριών είναι περίπλοκη για το δίγλωσσο παιδί που εκπαιδεύεται στο σχολείο, σε σύγκριση με εκείνη του μονόγλωσσου, κυρίως, όταν το παιδί θα αρχίσει να διαβάζει, όπου θα πρέπει να αναγνωρίζει γραπτά λεκτικά σχήματα και να είναι ικανό να τα συσχετίζει τόσο με προφορικά σχήματα όσο και με έννοιες με τις οποίες συνδέονται και στις δύο γλώσσες (επιφανειακή και βαθιά δομή της γλώσσας).

Απόψεις (2 από 2):

- Για ένα παιδί με προβλήματα κωδικοποίησης, αποκωδικοποίησης και επεξεργασίας, η διάκριση ανάμεσα σε δύο συνδυασμούς ηχητικών σχημάτων και σε δύο συνδυασμούς εννοιολογικών σχημάτων, μπορεί να προκαλέσει δυσκολίες στους μηχανισμούς της ανάγνωσης και της γραφής.

Κατ' επέκτασιν,

στα παιδιά που δεν είναι ψυχολογικά και συναισθηματικά εφοδιασμένα να χειρίζονται τη διγλωσσία, μπορεί να επηρεαστεί η διανοητική και συναισθηματική τους ανάπτυξη, αυξάνοντας με τη σειρά το άγχος και την ανησυχία

Ωστόσο :

- Θεωρείται καλύτερο το παιδί πολυπολιτισμικής οικογένειας, να μιλάει στο σπίτι τη γλώσσα της καταγωγής της οικογένειας.
- Κατ' αυτόν τον τρόπο, μαθαίνει πιο σωστά τη λεκτική έκφραση των συναισθημάτων, τα οποία θα «μεταφραστούν» στη γλώσσα της κοινωνίας υποδοχής, καθώς το παιδί θα μάθει ούτως ή άλλως να μιλάει την τοπική γλώσσα, χωρίς δυσκολίες.

Επισήμανση:

- υπάρχουν μεγαλύτερα ψυχοκοινωνικά αλλά και ακαδημαϊκά προβλήματα, όταν το παιδί μιλάει μόνο τη γλώσσα της κοινωνίας υποδοχής και όχι και τη γλώσσα μητρικής καταγωγής.

Αρχή της αναπτυξιακής αλληλεξάρτησης (Cummins, 1981):

- Τα δίγλωσσα παιδιά μπορούν να φτάσουν σε υψηλά επίπεδα γνώσης της δεύτερης γλώσσας, μόνο εάν έχουν κατακτήσει σε υψηλά επίπεδα το «μητρικό» τους λόγο: κυρίαρχη μητρική γλώσσα, σημαίνει: γλωσσική πνευματική κληρονομιά, ιστορία και ταυτότητα καταγωγής, κοινωνική συνδιαλλαγή και αποδοχή.

κοινοί μηχανισμοί δίγλωσσης και μονόγλωσσης ανάπτυξης

- Αρχικά κατακτώνται τα ευκολότερα φωνήματα (μπ, ντ, γκ)
- Αρχικά παράγονται απλές αρθρωτικά λέξεις και μετά πολυπλοκότερες
- Αρχικά χρησιμοποιούνται απλοί μορφολογικοί και συντακτικοί τύποι και αργότερα πιο σύνθετοι

Το παράδειγμα της Hildegard

(1 από 2):

- Στα δύο πρώτα χρόνια δεν ήταν σε θέση να διαχωρίζει τις δύο γλώσσες (αγγλική και γερμανική: προσμίξεις)
- Τριών χρόνων, έκανε χωριστή χρήση των δυο γλωσσών μιλώντας γερμανικά στον πατέρα της και αγγλικά στη μητέρα της

Το παράδειγμα της Hildegard

(2 από 2):

- Κατά την παιδική ηλικία, υπήρχε εναλλασσόμενη κυριαρχία των δύο γλωσσών
- Ενώ, ζώντας για ένα διάστημα στη Γερμανία, ενισχύθηκαν τα γερμανικά της, αλλά επιστρέφοντας στην Αμερική, ως κυρίαρχη γλώσσα επικράτησαν τα αγγλικά.

Τυπολογία διγλωσσίας:

- **Bilingualism:** διγλωσσία: ύπαρξη δύο γλωσσών δύο διαφορετικών πολιτισμών στο ίδιο άτομο
- **Diglossia:** γλωσσική διμορφία, ή γλωσσική διφυΐα: ύπαρξη και χρήση δύο διαφορετικών γλωσσών από το ίδιο πολιτισμικό υπόβαθρο

Παράγοντες/κριτήρια ταξινόμησης της διγλωσσίας:

- Ηλικιακά κριτήρια (Mc Laughlin, 1978): Παιδική – εφηβική – ενηλίκων.
- Παιδική ταυτόχρονη: μαθαίνει ταυτόχρονα από τη γέννησή του και τις δύο γλώσσες.
- Παιδική διαδοχική: μαθαίνει τη δεύτερη γλώσσα (μετά το 3ο έτος), αφού έχει επιτευχθεί η κατάκτηση της μητρικής γλώσσας

Γλωσσολογικά κριτήρια (Uriel Weinreich, 1964) (1 από 3):

- **Ισόβαθμη ή συντονισμένη:** το παιδί χειρίζεται τις πληροφορίες μορφολογικά και σημασιολογικά, εξίσου καλά και στις δύο γλώσσες, ως δύο διαφορετικά γλωσσικά και σημασιολογικά συστήματα

Γλωσσολογικά κριτήρια (Uriel Weinreich, 1964) (2 από 3):

- **Σύνθετη:** το παιδί αποδίδει ένα κοινό νόημα στο αντικείμενο ή την έννοια, αλλά χρησιμοποιεί δύο διαφορετικά λεκτικά σχήματα και από τις δύο γλώσσες (γίνεται μία «μετάφραση» της δεύτερης γλώσσας από το σημασιολογικό πλαίσιο της αρχικής)

Γλωσσολογικά κριτήρια (Uriel Weinreich, 1964) (3 από 3):

- **Εξαρτημένη ή υποτακτική:** το παιδί σκέφτεται αρχικά μία λέξη στη μητρική του γλώσσα και μετά τη μεταφράζει στη δεύτερη γλώσσα για να την προφέρει. Είναι αποτέλεσμα συστηματικής διδασκαλίας.

Κοινωνικά κριτήρια

(Τριάρχη-Herrmann, 2000) (1 από 4):

Τέσσερις ομάδες :

α) Τα επονομαζόμενα δίγλωσσα παιδιά της ελίτ: παιδιά οικογενειών της ανώτερης τάξης που λόγω επαγγελματικών συνθηκών αλλάζουν τόπο διαμονής, καθώς και για παιδιά που φοιτούν σε ιδιωτικά δίγλωσσα κολέγια του εξωτερικού. Συνήθως τα παιδιά αυτά αναπτύσσουν σε ικανοποιητικό βαθμό και τις δύο γλώσσες, εφόσον αυτές αποτελούν και μέσο για την κοινωνικοποίησή τους.

Κοινωνικά κριτήρια

(Τριάρχη-Herrmann, 2000) (2 από 4):

β) Δίγλωσσα παιδιά γλωσσικών πλειονοτήτων:
Είναι παιδιά που φοιτούν σε δίγλωσσα κολέγια του εσωτερικού και σημειώνουν καλές επιδόσεις τόσο στην ανάπτυξη και των δύο γλωσσών, όσο και στη γνωστική και συναισθηματική τους ανάπτυξη.

Κοινωνικά κριτήρια

(Τριάρχη-Herrmann, 2000) (3 από 4):

γ) Παιδιά των γλωσσικών μειονοτήτων: παιδιά οικονομικών μεταναστών που αναγκάζονται να μάθουν ως κυρίαρχη, τη γλώσσα της χώρας στην οποία μεταναστεύουν. Η γλώσσα τους και ο πολιτισμός τους δεν αναγνωρίζονται ως ισότιμα με τη γλώσσα και τον πολιτισμό της χώρας υποδοχής τους. Αποτέλεσμα η εμφάνιση σημαντικών προβλημάτων στη γλωσσική ανάπτυξή τους, αλλά και στη γενικότερη σχολική τους επίδοση.

Κοινωνικά κριτήρια

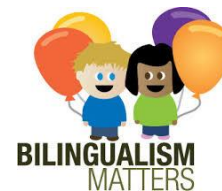
(Τριάρχη-Herrmann, 2000) (4 από 4):

- δ) Δίγλωσσα παιδιά που προέρχονται από δίγλωσσες οικογένειες: από τη στιγμή της γέννησής τους ζουν σε δίγλωσσο περιβάλλον, οι γονείς τους κατάγονται από διαφορετικές χώρες και μιλούν δύο διαφορετικές γλώσσες.

ΔΙΓΛΩΣΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (1 από 4)

- Διδασκαλία σε δύο γλώσσες με σκοπό την προώθηση, μέσω της μητρικής γλώσσας, της γλώσσας της κυρίαρχης πολιτισμικά ομάδας
- «Πρόγραμμα Μεταβατικής ή Αφομοιωτικής Δίγλωσσης Εκπαίδευσης»:

ΔΙΓΛΩΣΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ(2 από 4)

εφαρμόζεται στις Η.Π.Α. και απευθύνεται σε παιδιά των πολιτισμικών μειονοτήτων. Προβλέπεται η διδασκαλία σε δύο γλώσσες μέχρι τη στιγμή που οι γνώσεις στην Αγγλική θεωρούνται επαρκείς, ώστε τα παιδιά αυτά να παρακολουθήσουν το κανονικό πρόγραμμα του σχολείου. «Η γλώσσα της μειονότητας αντιμετωπίζεται σαν αρρώστια από την οποία το παιδί πρέπει να θεραπευτεί»

ΔΙΓΛΩΣΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ(3 από 4)

«Προγράμματα Εμβάπτισης» στη δεύτερη γλώσσα: εφαρμόζονται στον Καναδά. Ως γλώσσα διδασκαλίας χρησιμοποιείται η γλώσσα της μειοψηφίας και όχι της πλειονότητας, με έγκριση των γονέων, καθώς λειτουργούν υποστηρικτικά της μη διδασκόμενης γλώσσας, η οποία εντάσσεται στην Γ΄ Δημοτικού και προοδευτικά χρησιμοποιείται εξισορροπητικά με την άλλη.

ΔΙΓΛΩΣΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ(4 από 4)

- **«Προγράμματα Εμβύθισης»:** η διδασκαλία γίνεται αποκλειστικά στη γλώσσα της πλειονότητας και τα παιδιά των μειονοτήτων θα πρέπει να διδάσκονται μόνο στη γλώσσα του σχολείου. *«Όποιος πετιέται στη θάλασσα αναγκάζεται να μάθει κολύμπι, γιατί αλλιώς βουλιάζει».*

Αποτελεσματικότητα προγραμμάτων εκπαίδευσης δίγλωσσων (1 από 2):

α) Εάν ένα δίγλωσσο πρόγραμμα ευνοεί αποτελεσματικά την ισόρροπη επικοινωνιακή και ακαδημαϊκή ικανότητα των μαθητών σε δύο γλώσσες, καμιά νοητική σύγχυση και κανένα μειονέκτημα δεν προκύπτει

Αποτελεσματικότητα προγραμμάτων εκπαίδευσης δίγλωσσων (2 από 2):

β) η ανοχή και αφιέρωση διδακτικού χρόνου για τη διδασκαλία και τη χρήση της μητρικής γλώσσας από τους δίγλωσσους μαθητές δε μειώνει τη σχολική τους επίδοση στη δεύτερη γλώσσα

- Κωσταντίνα Δέδε, Διδάκτορας του Π.Σ.Δ.Ε. του Πανεπιστημίου Αιγαίου

Διγλωσσία:

Η Περίπτωση της Φωνημικής Συνειδητοποίησης στην Προσχολική Ηλικία

Σύγκριση των επιδόσεων δίγλωσσων/ μονόγλωσσων νηπίων 5-6 ετών(1 από 3):

- Τα νήπια εξετάστηκαν σε μία σειρά δοκιμασιών φωνημικής συνειδητοποίησης στην ελληνική γλώσσα:
 - ✓ δοκιμασίες αναγνώρισης-ταύτισης αρχικού και τελικού φωνήματος
 - ✓ δοκιμασία σύνθεσης φωνημάτων σε λέξεις

Σύγκριση των επιδόσεων δίγλωσσων/ μονόγλωσσων 5-6 ετών(2 από 3):

- ✓ δοκιμασία κατάτμησης λέξεων σε φωνήματα
- ✓ δοκιμασίες αναγνώρισης αρχικού και τελικού φωνήματος
- ✓ δοκιμασίες απαλοιφής αρχικού και τελικού φωνήματος.

Σύγκριση των επιδόσεων δίγλωσσων/ μονόγλωσσων νηπίων 5-6 ετών(3 από 3)

- Εξετάστηκε: η επίδραση και άλλων παραγόντων στη φωνημική συνειδητοποίηση των δίγλωσσων παιδιών, όπως η ηλικία, το φύλο, το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειας, ο βαθμός δυσκολίας των δοκιμασιών, τα επίπεδα κατάκτησης της πρώτης και δεύτερης γλώσσας και οι ομοιότητες των φωνολογικών συστημάτων των δύο γλωσσών.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ (1 από 2)

- Σε μια σειρά φωνημικών δοκιμασιών προκύπτει ότι η διγλωσσία δεν επηρεάζει τη φωνημική επίγνωση
- Όπως, λοιπόν, έδειξαν τα ευρήματα της παρούσας έρευνας, όσον αφορά τη φωνημική συνειδητοποίηση ως προς το ελληνικό φωνολογικό σύστημα, τα δίγλωσσα παιδιά δεν υστερούν των μονόγλωσσων ελληνόφωνων παιδιών.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ (2 από 2)

- Τα αποτελέσματα, όμως, της παρούσας έρευνας δείχνουν ότι η χαμηλή φωνημική συνειδητοποίηση που πιθανόν να έχει ένα δίγλωσσο παιδί πιθανότατα είναι ένδειξη κάποιου άλλου προβλήματος (π.χ. δυσλεξία), το οποίο χρειάζεται έγκαιρη διάγνωση και παρέμβαση (π.χ. εντατικό πρόγραμμα φωνημικής εξάσκησης).

Χρήσιμες ιστοσελίδες

<http://www.asha.org/public/speech/development/The-Advantages-of-Being-Bilingual/>

[http://www.diapolis.auth.gr/diapolis_files/drasi9/ypodrasi9.2b_2013/2_Θεωρητικά_Κείμενα/2.1_Γλώσσα - Λογοτεχνία/](http://www.diapolis.auth.gr/diapolis_files/drasi9/ypodrasi9.2b_2013/2_Θεωρητικά_Κείμενα/2.1_Γλώσσα_-_Λογοτεχνία/)

<http://www.enl.auth.gr/me2glosses/>

<http://www.bilingualism-matters.ppls.ed.ac.uk/>

<http://journals.cambridge.org/action/displayJournal?jid=BIL>

<http://www.hanen.org/Helpful-Info/Articles/Bilingualism-in-Young-Children--Separating-Fact-fr.aspx>

<http://www.linguisticsociety.org/sites/default/files/Bilingual.pdf>

<https://www.griffith.edu.au/humanities-languages/school-languages-linguistics/research/bilingualism/what-is-bilingualism>

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Τεχνολογικό Ίδρυμα Ηπείρου. <Ζακοπούλου Βικτωρία>.

<Μαθησιακές Δυσκολίες: διγλωσσία και πολυγλωσσικό περιβάλλον>.

Έκδοση: 1.0 <Ιωάννινα>, 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:

<http://eclass.teiep.gr/courses/LOGO101/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά Δημιουργού-Μη Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 Διεθνές [1] ή μεταγενέστερη. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, Διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.el>

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: <Τσάνταλη Ελένη>
<Ιωάννινα>, 2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη Δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Τέλος Ενότητας

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης